

Näringsutskottets betänkande

1980/81:63

över proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor, m. m., jämte motioner

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels – i sina huvuddelar – proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor, m. m. (industridepartementet),

dels – helt eller delvis – fyra motioner som har väckts med anledning av propositionen,

dels – helt eller delvis – tre motioner från allmänna motionstiden år 1981 vilka rör varvsindustrin.

Arbetsmarknadsutskottet behandlar i sitt betänkande AU 1980/81:17 dels övriga delar av propositionen och av vissa motioner (se s. 3), dels ytterligare några motioner som har föranletts av propositionen. Försvarsutskottet har avgivit yttrande (FöU 1980/81:7 y) i ärendet (*bilaga*, s. 20).

Företrädare för Sveriges redareförening har inför utskottet framfört synpunkter i ärendet. Dessa synpunkter har sammanfattats i en skrivelse. Vidare har en skrivelse inkommit från Lunde Varv och Verkstads AB.

Propositionen

Huvudsakligt innehåll

I propositionen föreslås att Svenska Varv AB utöver tidigare anvisade medel får ett finansiellt stöd om 672 milj. kr. för att täcka kostnaderna för avveckling av Öresundsvarvet AB under perioden 1980–1983. I samband härmed redovisas de åtgärder som regeringen har vidtagit för att underlätta bildandet av ett särskilt finansbolag i Landskronaregionen. Ett anslag om 100 milj. kr. föreslås bli anvisat för att sysselsättningsfrämjande åtgärder snabbt skall kunna sättas in vid Karlskronavarvet. Vidare föreslås att 59 milj. kr. anvisas för att täcka statens beräknade räntekostnader för ett skuldebrev till Svenska Varv AB. Nämnden för fartygskreditgarantier föreslås till utgången av år 1983 få möjlighet att besluta om fortsatt räntestöd till beställare av fartyg. Ett anslag om 1 milj. kr. föreslås bli anvisat för detta ändamål avseende budgetåret 1981/82. Vissa frågor om användningen av tidigare beviljade anslag och garantier till varvsindustrin tas också upp. För täckande

av statens beräknade kostnader för att infria garantier till Svenska Varv AB avseende förlusttäckning föreslås att ett anslag på 800 milj. kr. anvisas.

Förslag

I propositionen föreslås, såvitt här är i fråga, att riksdagen

1. godkänner de ändrade riktlinjer för att lämna garantier till svensk varvsindustri för finansiering av alternativ produktion som föredragande statsrådet har förordat,

2. godkänner att regeringen får utfärda skuldebrev till Svenska Varv AB för sammanlagt 663 000 000 kr. enligt de riktlinjer som föredragande statsrådet har förordat,

3. godkänner vad föredragande statsrådet har anfört om användningen av det i statsbudgeten för budgetåret 1980/81 uppförda reservationsanslaget Medelstillskott till Svenska Varv AB,

5. till Tillskott av medel till Karlskronavarvet AB för sysselsättningsfrämjande åtgärder på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

6. till Tillskott av medel till Svenska Varv AB för nedläggning av Öresundsvarvet AB för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 672 000 000 kr.,

7. till Kostnader för skuldebrev till Svenska Varv AB för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 59 000 000 kr.,

8. till Täckande av förluster på grund av garantier till den statliga varvskoncernen för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln – i stället för i proposition 1980/81:100 (bil. 17 s. 358) föreslaget belopp – anvisar ett förslagsanslag av 800 000 000 kr.,

9. till Räntestöd till varvsindustrin för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Motioner

De motioner som har väckts med anledning av proposition 1980/81:131 och behandlas här är

1980/81:2119 av Margot Håkansson m. fl. (fp, m, c), såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att framtida marina beställningar och reparationer bör placeras på Karlskronavarvet,

1980/81:2120 av Sven Munke (m) och Åke Persson (fp), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att om Svenska Varv eller något annat företag finner nämnda verksamhet kommersiellt motiverad, bör

en lokalisering av denna till Landskrona inte försvåras genom konkurrens-
hämmande restriktioner från samhällets sida,

1980/81:2121 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gäller hemställan att
riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande
utvecklingen vid Karlskronavarvet AB,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande
medelsanvisningen till Landskrona Finans AB,

1980/81:2124 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan att
riksdagen

1. i första hand uttalar sig för att Öresundsvärvet skall bevaras som varv i
enlighet med tidigare riksdagsbeslut,

2. i andra hand – därest yrkande 1 ej vinner bifall – hos regeringen anholder
om ett åtgärdsprogram beträffande Öresundsvärvet innefattande följande
förutsättningar:

a) Öresundsvärvet behålls som arbetsplats,

b) stödproduktion av fartyg eller annan lämplig verkstadsproduktion
införs under omstruktureringsperioden,

c) befintlig fartygsreparationsverksamhet behålls och utvecklas,

d) verksamheten vid varvets treåriga verkstadsskola tryggas,

4. uttalar att varvet i Sölvesborg skall bevaras och hos regeringen begär
nödvändiga åtgärder i enlighet därmed,

5. hos regeringen begär ett långsiktigt utvecklingsprogram för varvsnä-
ringen, grundat på förutsättningen att kapaciteten skall bevaras och
utvecklas,

8. hos regeringen begär att denna verkar för att en ny koncernledning.
som har de anställdas förtroende, utses för Svenska Varv AB.

Yrkande 5 i motion 1980/81:2121 behandlas i näringsutskottets betänkan-
de NU 1980/81:60. I övrigt behandlas denna motion liksom övriga delar av
motionerna 1980/81:2119 och 1980/81:2124 av arbetsmarknadsutskottet i
betänkande AU 1980/81:17.

De motioner från allmänna motionstiden som behandlas här är

1980/81:593/av Kerstin Ekman m. fl. (fp, m), vari hemställs att riksdä-
gen

1. fattar beslut om statliga stödåtgärder för byggande av fiskefartyg i plast
lämpade för såväl civilt som militärt bruk,

2. hos regeringen begär tillsättande av en utredning med uppgift att
föreslå lämplig utformning av stödåtgärder, varvid såväl alternativet
anskaffningslån som alternativet statligt finansierad anskaffning för "lea-
sing" utreds,

1980/81:1044 av Jörn Svensson (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om en snar redogörelse för varvssituationen i och för diskussion och beslut i riksdagen.
2. i avvaktan på redogörelsen från regeringen och riksdagsbeslut, uttalar att åtgärder beslutade av koncernledningen bör anstå,

1980/81:1489 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan (1) att riksdagen uttalar att Öresundsvarvet bör finnas kvar som arbetsplats med annan inriktning än fartygsproduktion.

Motion 1980/81:1489 behandlas i övrigt i NU:s betänkande NU 1980/81:60.

Utskottet

Allmänt

Sedan år 1974 har frågor om statliga insatser för den svenska varvsindustrin varje år behandlats av riksdagen. Mellan det året – då planeringen ännu tog sikte på en expansion för de svenska varvens del – och det innevarande ligger en välbekant utveckling av till övervägande delen negativ karaktär. En långtgående strukturrationalisering har gått ut över såväl antalet varv som sysselsättningen vid de kvarvarande varven. Den statliga koncern, Svenska Varv AB, som har fått ansvaret för merparten av varvsindustrin har uppvisat kraftiga förluster. År 1980 var förlusten ca 1 800 milj. kr., och för år 1981 beräknas den komma att uppgå till drygt 900 milj. kr. Med början år 1977 har varvsindustrin i olika former fått ett statligt stöd av dimensioner som saknar motsvarighet i svensk näringspolitik. För tiden t. o. m. år 1984 har staten bundit sig för åtaganden gentemot Svenska Varv som medför en påtaglig belastning på statsbudgeten.

Proposition 1980/81:131 behandlar "vissa varvsfrågor, m. m.". Regeringen har alltså inte haft syftet att nu ge riksdagen underlag för en fullständig genomgång av varvsindustrins problem. Förslagen gäller till stor del ett fullföljande av den strukturplan för Svenska Varv som förelades riksdagen våren 1980. I första hand är det Öresundsvarvet AB som kommer i blickfältet. Propositionen rör i väsentlig mån sysselsättningspolitiska insatser som tillhör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Även åtskilliga av de motionsyrkanden som propositionen har föranlett behandlas av det utskottet. Utöver Öresundsvarvets framtid är det dels Karlskronavarvets förhållanden, dels olika finansiella åtaganden avseende Svenska Varv som näringsutskottet i första hand har att ta ställning till. Till en början går utskottet emellertid in på övergripande frågor.

Med utgångspunkt i aviserade eller vidtagna åtgärder rörande varv i Skåne och Blekinge – Öresundsvarvet, Kockums AB, Götaverken Sölvesborg AB och Karlskronavarvet – har i motion 1980/81:1044, som väcktes under

allmänna motionstiden, föreslagits vissa *temporära åtgärder*. Regeringen skulle anmodas att lämna en snar redogörelse för varvssituationen till underlag för diskussion och beslut i riksdagen. I avvaktan på denna redogörelse skulle riksdagen uttala att åtgärder – rörande nedläggning eller nedskärning av verksamhet – som beslutats av Svenska Varvs koncernledning borde anstå. Utskottet har inte funnit förutsättningar för att varvsfrågan skulle tas upp på detta sätt under den relativt korta tid som förgick innan propositionen lades fram. I denna finns en redogörelse, låt vara till dels kortfattad, för det aktuella läget vid bl. a. de enheter i Skåne och Blekinge som motionen i första hand avser. Motionären är medundertecknare av en partimotion som har väckts med anledning av propositionen. Flera yrkanden däri behandlas av näringsutskottet i det följande. Utskottet anser att motion 1980/81:1044 bör lämnas utan åtgärd.

I den just nämnda nya motionen 1980/81:2124 (vpk) föreslås bl. a. att riksdagen skall hos regeringen begära ett *långsiktigt utvecklingsprogram för varvsnäringen*, grundat på förutsättningen att kapaciteten inom branschen skall bevaras och utvecklas. Regeringens varvspolitik betecknas i motionen som destruktiv. Regeringen går det privata storkapitalets ärenden, menar motionärerna och hänvisar till att de stora kapitalintressenterna bl. a. i Malmö och Landskrona med åren har förflyttat sina engagemang från industrin till andra områden.

Mera utförligt tas frågan om varvsindustrins framtida utveckling upp – utan särskilt yrkande – i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2121. Grundsatsen här är att varvpolitiken måste vara långsiktig. Varvsnäringen är, framhåller motionärerna, en tung industri, som inte kan utvecklas genom snabba kapacitetsförändringar eller produktionsomläggningar. Motionärerna är införstådda med att strukturomvandling och kapacitetsminskningar har varit nödvändiga. De kräver emellertid att alla möjligheter till utveckling av livskraftiga verksamheter vid varven skall tas till vara. Målet skall vara att ge svensk varvsnäring en långsiktigt konkurrenskraftig produktionsinriktning och struktur, som medger att företagen kan bära sina kostnader. Motionärerna säger sig utgå från att regeringen så snart som möjligt redovisar en samlad och aktuell utvecklingsplan och finansieringsanalys för Svenska Varv. Vid ärendets behandling har inom utskottet framställts ett yrkande som går ut på att riksdagen skall hos regeringen begära en sådan plan och analys.

Av den svenska varvsnäringen är den övervägande delen – de stora nybyggnadsvarven, det ledande reparationsvarvet och några medelstora varv – sammanförd hos den statliga varvskoncernen. De mindre och medelstora varven utanför Svenska Varv har i allmänhet vart för sig särartade förutsättningar genom rederianknytning eller speciell produktionsinriktning. Svenska Varv arbetar enligt den strukturplan som presenterades för riksdagen förra året och då låg till grund för beslut om omfattande åtgärder i

syfte att skapa förutsättningar för en konkurrenskraftig svensk varvsindustri. Det är enligt utskottets mening naturligt och angeläget att Svenska Varv, med utgångspunkt i det krav på lönsamhet fr. o. m. år 1985 som ägaren–staten har ställt upp, självt får ta ansvar för de anslutna företagens utveckling. Den fortlöpande planeringen inom koncernen bör för dess del resultera i ett sådant långsiktigt utvecklingsprogram som äsytas i de båda motionerna. På regeringen som utövar av ägarfunktionen ankommer det givetvis att med ansvar inför riksdagen aktivt följa planeringen inom Svenska Varv och ta ställning till de centrala utvecklingslinjerna. Det kan förutsättas att regeringen vid sin näringspolitiska bevakning kontinuerligt uppmärksammar varvsindustrin i dess helhet. Utskottet finner inte att riksdagen bör begära en särskild plan för varvsindustrin i form av ett politiskt dokument. Det nämnda yrkandet i motion 1980/81:2124 (vpk) avstyrks alltså.

Ett annat yrkande i denna motion går ut på att regeringen skall verka för att en ny koncernledning, som har de anställdas förtroende, utses för Svenska Varv. Den hittillsvarande ledningen har enligt motionärerna aktivt motarbetat varvens rehabilitering och varvens egna initiativ.

Det bör enligt utskottets uppfattning vara regeringens sak att utan detaljerade anvisningar från riksdagens sida tillse att den statliga varvskoncernen har en väl fungerande ledning. Självfallet är det angeläget att koncernledningen har de anställdas förtroende. Även i förhållande till övriga intressenter – inte minst varvens nuvarande och presumtiva kunder – måste den, för att kunna fullgöra sin uppgift framgångsrikt, framstå som på en gång auktoritativ och samarbetsvillig. Utskottet utgår från att regeringen och de som direkt eller indirekt har fått dess förtroende att leda Svenska Varv eftersträvar sådana relationer som på allt sätt främjar en positiv utveckling för koncernen. Med vad här sagat avstyrker utskottet motion 1980/81:2124 i nu berörd del.

Öresundsvarvet AB

I den strukturplan för Svenska Varv som låg till grund för regeringens varvsproposition (prop. 1979/80:165) våren 1980 ingick att ett av de kvarvarande fyra storvarven, Öresundsvarvet AB i Landskrona, skulle läggas ned senast vid utgången av år 1983. Från företagsekonomisk synpunkt bedömdes det vara angeläget att fördela den totala varvskapaciteten, som ofrånkomligen måste reduceras, på ett minskat antal enheter. Regeringen anslöt sig till koncernledningens önskemål om en s. k. trevarvslösning men ville hålla frågan om tidpunkten för avveckling öppen. Svenska Varv borde enligt den nämnda propositionen få i uppdrag att driva verksamheten vid Öresundsvarvet vidare på ekonomiskt minst förlustbringande sätt. Merkostnaderna för fortsatt drift, vilka inte kunde preciseras, skulle täckas av staten. Sedan Svenska Varv hade utfört nödvändiga beräkningar avseende åren 1980–1982 skulle regeringen hösten 1980 återkomma till riksdagen i frågan.

Riksdagen godtog emellertid *inte* regeringens förslag. Med tre rösters majoritet beslöt den, med bifall till en reservation i näringsutskottets betänkande i ärendet (NU 1979/80:69), om fortsatt verksamhet vid Öresundsvarvet i *enlighet med en plan som hade utarbetats inom företaget*. Denna plan innebar bl. a. att antalet produktionstimmar per år under en femårsperiod skulle minska från ca 2,2 miljoner till ca 1,3 miljoner, att nybyggnadsproduktionen av fartyg skulle reduceras kraftigt och inriktas mot specialfartyg samt att företaget i ökad utsträckning skulle satsa på reparationsverksamhet och industriverksamhet. För åren 1980–1982 beräknades enligt planen att Öresundsvarvet skulle visa förluster om sammanlagt drygt 200 milj. kr. Företaget bedömdes kunna bli vinstgivande fr. o. m. år 1983.

I den nu framlagda propositionen meddelar regeringen att de ekonomiska beräkningarna visade sig *inte* vara realistiska. Enbart under år 1980 uppstod en förlust av 344 milj. kr., och fortsatta mycket stora förluster kunde förutses för tiden fram t. o. m. år 1984. Styrelsen för Svenska Varv har, sägs det i propositionen, mot denna bakgrund konstaterat att den långsiktplan för Öresundsvarvet som låg till grund för riksdagens beslut våren 1980 *inte* är genomförbar inom givna ekonomiska ramar och att varvet *inte* bedöms bli lönsamt senast år 1985. Detta styrelsens ställningstagande gjordes den 30 oktober 1980. En vecka senare hemställde styrelsen hos ägaren att få finansiellt stöd för att täcka kostnaderna för avveckling av Öresundsvarvet under perioden 1981–1983. I februari 1981 har styrelsen tillställt regeringen en avvecklingsplan. En nedläggning under första halvåret 1983 – enligt Svenska Varv ekonomiskt oförmånligare än en snabb avveckling – beräknas medföra kostnader om sammanlagt 1004 milj. kr. Sedan olika befintliga finansieringsresurser har tagits i anspråk återstår nedläggningskostnader om 672 milj. kr. Enligt regeringens förslag skall detta belopp ställas till Svenska Varvs förfogande som ägartillskott. Regeringen räknar med att denna insats skall möjliggöra en mjuk avveckling. Den betonar samtidigt att de beräknade nedläggningskostnaderna *inte* får överskridas.

Gentemot regeringens förslag framställs i motion 1980/81:2124 (vpk) i första hand ett yrkande om att riksdagen skall uttala sig för att Öresundsvarvet bevaras som varv i *enlighet med tidigare riksdagsbeslut*. Motionärernas omdöme är att regeringen, sedan den lidit nederlag genom riksdagens beslut våren 1980 om Öresundsvarvet, systematiskt har arbetat på att förverkliga sin egen nedläggningslinje. Dess handlande är, säger motionärerna, ett sabotage mot riksdagens beslut. Enligt motionärerna kännetecknas Öresundsvarvet av en förmåga till mångsidighet och omställning som skall kunna skapa framgång på längre sikt.

I motion 1980/81:2121 (s) väcks inget liknande motförslag. Möjligheterna att framgångsrikt genomföra den tidigare beslutade utvecklingen vid Öresundsvarvet torde nu vara obefintliga, uttalar motionärerna. Detta konstaterande föregås emellertid av en skarp kritik mot Svenska Varvs

styrelse och mot regeringen. Man har, menar motionärerna, på ansvarigt håll inte velat ge Öresundsväret en reell chans att genomföra omstruktureringar enligt dess plan. Inga åtgärder har vidtagits för att omorientera produktionen och anpassa verksamheten till lägre nivå. Svenska Varvs ledning har offentligt förklarat Öresundsväret odugligt, säger motionärerna, och från regeringens sida har man inte tagit avstånd från koncernledningen och understött riksdagens beslut. Detta har enligt motionärernas omdöme åsidosatts på ett högst anmärkningsvärt sätt.

Med anledning av kritiken i de båda motionerna mot regeringens agerande i fråga om Öresundsväret vill utskottet erinra om att konstitutionsutskottet i år har till granskning upptagit regeringens handläggning av frågan om statligt stöd till Öresundsväret (KU 1980/81:25, s. 63; reservation 8, s. 87) och att riksdagen den 20 maj 1981 har tagit ställning till konstitutionsutskottets granskningsbetänkande.

Utskottet anslöt sig förra året till regeringens förslag att Öresundsväret skulle läggas ned och preciserade dessutom tidpunkten då nedläggningen skulle vara slutförd till utgången av år 1985. Mot bakgrund av den bedömning som detta beslut baserade sig på ter sig den nu uppkomna situationen följdriktig. Utskottet konstaterar att riksdagsmajoritetens större optimism om värets framtidsmöjligheter visade sig vara ogrundad. Det yrkande i motion 1980/81:2124 (vpk) som går ut på att väret skulle bevaras i enlighet med förra årets riksdagsbeslut framstår som klart oralistiskt och avstyrks följaktligen. Utskottet godtar regeringens beräkning av avvecklingskostnaderna och tillstyrker dess förslag att Svenska Varv skall få ett ägartillskott av 672 milj. kr. för att kunna finansiera nedläggning av Öresundsväret enligt de principer som anges i propositionen.

I andra hand – om bevarandelinjen inte segrar – föreslås i motion 1980/81:2124 (vpk) att riksdagen skall begära att regeringen presenterar ett åtgärdsprogram för Öresundsväret. Den grundläggande förutsättningen för detta program skall vara att Öresundsväret behålls som arbetsplats, varvid "stödpåproduktion av fartyg" eller annan lämplig verkstadsproduktion skall införas under omstruktureringsperioden. Motionärerna önskar särskilt att den befintliga fartygsreparationsverksamheten vid väret skall behållas och utvecklas och att verksamheten vid värets treåriga yrkesskola skall tryggas. Ett närbesläktat yrkande finns i motion 1980/81:1489, som väcktes under allmänna motionstiden. Här begärs att riksdagen skall uttala att Öresundsväret bör finnas kvar som arbetsplats med annan inriktning än fartygsproduktion.

I propositionen redovisas olika insatser som görs eller planeras för att skapa ny sysselsättning i Landskrona till ersättning för den som faller bort vid Öresundsväret. Särskilt märks bildandet av Landskrona Finans AB, bakom vilket står både samhälleliga och privata intressen. Avsikten är att detta företag skall disponera Öresundsvärets mark och byggnader. I dess ekonomiska resurser skall ingå bl. a. 100 milj. kr. av de 900 milj. kr. som

riksdagen för budgetåret 1980/81 har anvisat som bidrag till Svenska Varv för vissa utvecklingskostnader. Det nya bolaget kan, sägs det i propositionen, i samarbete med Svenska Varv pröva i vilken utsträckning verksamheten inom Öresundsvarvet kan drivas vidare när fartygsproduktionen vid företaget avvecklas. Inom Svenska Varv pågår, enligt vad utskottet har erfär, en utredning om de kommersiella förutsättningarna för fortsatt fartygsreparationsverksamhet i de lokaler vid Öresundsvarvet som nu används för sådant ändamål. När det gäller verkstadsskolan vid varvet hänvisar utskottet till vad arbetsmarknadsutskottet anför därom i betänkandet AU 1980/81:17 (s. 15 f.).

Vad nu redovisats ger enligt utskottets mening vid handen att det pågår seriösa strävanden att utnyttja Öresundsvarvets resurser för fortsatt verksamhet av olika slag. Utskottet vill understryka betydelsen av att så kan ske. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av de båda nu behandlade motionsyrkandena finner utskottet inte påkallad.

Fartygsreparationsverksamheten i Landskrona berörs även i motion 1980/81:2121 (s) – utan särskilt yrkande – och i motion 1980/81:2120. I den sistnämnda anges en rad skäl som enligt motionärernas mening talar för att denna verksamhet bör få fortsätta. Motionärerna fruktar emellertid att detta kan komma att förhindras med hänvisning till ett uttalande i förra årets varvsproposition (prop. 1979/80:165 s. 12) att man när Öresundsvarvet skulle drivas vidare måste ta hänsyn till att produktionsinriktningen inte skulle skada andra enheter inom koncernen eller övrig svensk industri. Den nu tilltänkta reparationsverksamheten skulle i mycket ringa utsträckning komma att konkurrera med andra svenska företag, säger motionärerna. De vill att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen om att samhället inte genom konkurrenshämmande restriktioner bör försvåra att en fartygsreparationsverksamhet som Svenska Varv eller något annat företag finner kommersiellt motiverat lokaliseras till Landskrona.

Som nyss sagts är det Svenska Varv som nu prövar förutsättningarna för fortsatt fartygsreparationsverksamhet i Landskrona. Landskrona Finans AB engageras också i denna fråga. Utskottet finner det naturligt att Svenska Varvs koncernledning vid sitt kommande ställningstagande i frågan söker göra en totalbedömning av vilka verkningar olika handlingsalternativ kan få för de berörda företagen. Önskemålet att den personella kapacitet och de tekniska resurser som finns hos Öresundsvarvet skall bli utnyttjade kommer rimligen därvid att väga tungt. Det av motionärerna åberopade uttalandet i 1980 års varvsproposition är emellertid enligt utskottets mening en viktig påminnelse till beslutsfattarna. Utskottet utgår från att en skälig avvägning mellan olika intressen skall kunna göras och avstyrker motionen.

Som nyss nämnts skall enligt propositionen Öresundsvarvets mark och byggnader framdeles disponeras av Landskrona Finans AB. I motion 1980/81:2121 (s) begärs ett uttalande av riksdagen innebärande att detta bolag bör få förvärva de tillgångar det gäller antingen mot en enbart

symbolisk ersättning eller med hjälp av ytterligare medel som tillförts av staten. Vad motionärerna inte skulle godta är med andra ord att en väsentlig del av finansbolagets kapital skulle behöva tas i anspråk för förvärv av mark och byggnader. Utskottet har inhämtat att meningen just är att det nya finansbolaget bara skall behöva betala ett symboliskt pris för de anläggningar som det övertar. Någon framställning till regeringen i denna fråga synes inte motiverad, varför utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Vissa andra varv

En enhet inom Svenska Varv som f. n. befinner sig i en bekymmersam situation är *Karlskronavarvet AB*. Produktion för den svenska marinen, export av marina fartyg samt utveckling av vindkrafts- och plastskrovsteknologi är enligt koncernens strukturplan de rörelsegrenar som skall bära upp denna enhet. Utskottet har vid sin behandling av proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken fått en redogörelse för Karlskronavarvets verksamhet på vindkraftsområdet.

Såsom belyses i propositionen har kapacitetsutnyttjandet vid Karlskronavarvet avtagit kraftigt under våren 1981. Den i strukturplanen beräknade kapaciteten, ca 1 miljon arbetstimmar per år, finns det inte order för. Strukturplanen skulle för Karlskronavarvets del resultera i en personalminskning från 1 550 till 1 250 anställda. Företagets styrelse har emellertid, såsom redovisas i propositionen, funnit det nödvändigt att den kvarvarande personalstyrkan vid årets slut har reducerats med ytterligare drygt 400 anställda. I detta läge föreslår regeringen att staten skall gripa in för att förbättra varvets möjligheter att nå den av styrelsen avsedda tillverkningsvolymen. Ett medelstillskott till Karlskronavarvet av 100 milj. kr. för sysselsättningsfrämjande åtgärder föreslås i propositionen.

I motion 1980/81:2121 (s) förespråkas att Karlskronavarvet skall få ytterligare tid för sin marknadsbearbetning och omorientering innan kapaciteten dras ned enligt varvsstyrelsens intentioner. Motionärerna vill att riksdagen skall uttala sig för att en kapacitet på 1 miljon timmar behålls under ett år. Kostnaderna för den uteblivna kapacitetsminskningen skulle finansieras med medel från det nämnda anslaget av 100 milj. kr.

Försvarsutskottet har i yttrande till näringsutskottet över den del av ärendet som rör Karlskronavarvet tagit upp frågan om möjliga insatser från försvarsmaktens sida för att upprätthålla sysselsättningen vid varvet och därmed varvets kompetens som marint nybyggnads- och underhållsvarv. På något längre sikt kan Karlskronavarvet påräkna beställningar från marinen som kan ge ett betydande sysselsättningstillskott under åren 1982–1986. För att den nuvarande svackan i beläggningen skall fyllas föreslår försvarsutskottet att riksdagen ger regeringen ett beställningsbemyndigande som möjliggör inledande beställningar vid varvet för marinens räkning under sommaren 1981. Försvarsutskottet är emellertid inte enigt om storleken av detta

beställningsbemyndigande. Majoriteten förordar att beställningar skall få göras för 100 milj. kr. utöver tidigare beslutad kostnadsram, dvs. för ett belopp av samma storlek som det föreslagna särskilda medelstillskottet. De socialdemokratiska ledamöterna vill begränsa beloppet till 50 milj. kr. De räknar emellertid med att utrymme för beställningar om ytterligare uppskattningsvis 50 milj. kr. skall kunna åstadkommas genom omdisponering av tidigare givna bemyndiganden. Minoriteten menar således att dess förslag för Karlskronavarvets del är likvärdigt med majoritetens.

Näringsutskottet tar först upp försvarsutskottets förslag. Utskottet vill då erinra om att riksdagen förra året på dess rekommendation uttalade att regeringen har ett särskilt ansvar för Karlskronavarvets beläggning, eftersom varvet med sin marina inriktning har begränsade möjligheter att genom egna insatser påverka sin försäljningsvolym. En tidigareläggning av vissa beställningar som försvarsmakten planerar inom disponibel kostnadsram ter sig som en från olika synpunkter fördelaktig metod att i dagens läge stärka Karlskronavarvets position och ge företaget förutsättningar att behålla så stor kapacitet att det även fortsättningsvis kan fylla sin funktion som ett tekniskt och personellt välutrustat marint varv. Näringsutskottet föreslår alltså att riksdagen ger regeringen ett kompletterande beställningsbemyndigande avseende materielanskaffning för marinförband.

När det gäller beloppet för detta beställningsbemyndigande ansluter sig näringsutskottet till försvarsutskottets förslag. Beloppet bör alltså bestämmas till 100 milj. kr. Minoriteten inom försvarsutskottet hävdar visserligen att samma effekt kan uppnås för Karlskronavarvet med ett tilläggsbemyndigande av halva storleken; ett lika stort beställningsutrymme skulle då skapas genom omdisposition av tidigare givna bemyndiganden. Om en sådan omdisposition är möjlig är emellertid risken stor för att den drabbar ett eller flera andra svenska företag som åtminstone för en tid går miste om beställningar som de eljest skulle ha kunnat få. Näringsutskottet finner det inte tilltalande att riksdagen skulle ta initiativ till en omdisposition som kan få sådana verkningar.

Ett yrkande i motion 1980/81:2119 har aktualitet i detta sammanhang. Motionärerna föreslår att det skall tillkännages för regeringen att framtida marina beställningar och reparationer enligt riksdagens mening "till alla delar" bör placeras på Karlskronavarvet. Det är, som framgår av det föregående, ett samfällt intresse för statsmakterna, marinen och Karlskronavarvet att en avsevärd del av dess kapacitet utnyttjas för marina ändamål. Utskottet finner det emellertid inte motiverat med en sådan restriktion för försvarets upphandling och för andra svenska varvs möjligheter att få marina beställningar som ett bifall till motionsyrkandet skulle resultera i. Motionen avstyrks alltså i angiven del.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att 100 milj. kr. skall anvisas som medelstillskott till Karlskronavarvet för sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Yrkandet i motion 1980/81:2121 (s) att riksdagen i detta sammanhang skall uttala sig för bibehållande under ett år av en årskapacitet vid Karlskronavarvet av 1 miljon arbetstimmar kan utskottet inte tillstyrka. Till följd av det föreslagna beställningsbemyndigandet kan sysselsättningsvolymen komma att bli större än den regeringen har räknat med i propositionen. En bibehållen större kapacitet än den i propositionen förutskickade ter sig också önskvärd, om den kan uppnås utan ytterligare finansiella uppföringar från statens sida. Enligt utskottets mening saknas det emellertid grund för att i dagens läge uppställa ett så högt mål för sysselsättningen vid Karlskronavarvet som att den av varvsstyrelsen i år planerade minskningen av personalstyrkan helt skall utebli.

Som nämnts är fartyg med plastskrov en av Karlskronavarvets huvudprodukter. Sådana används bl. a. inom fiskerinäringen. Vid sin behandling av varvsfrågor våren 1980 uttalade riksdagen (NU 1979/80:69, rskr 1979/80:405) – med regeringen som adressat – intresse för ett förslag som fiskeristyrelsen hade lagt fram år 1979 om statligt stöd för utskrotning av äldre fiskefartyg och investeringar i nya. Ett sådant stöd skulle medföra betydande nybyggnadsmöjligheter för de mindre och medelstora svenska varven, framhölls det.

Frågan om stöd av detta slag har i år tagits upp i motion 1980/81:593, som väcktes under allmänna motionstiden. Motionärerna vill att riksdagen skall fatta principbeslut om statliga stödåtgärder för byggande av fiskefartyg i plast, lämpade även för militärt bruk, och hos regeringen begära en utredning om hur sådana stödåtgärder skulle utformas. Två uppslag berörs i motionen: anskaffningslån till fiskare och leasing av fiskefartyg i statligt regi.

På grundval av förslag i proposition 1980/81:125 rörande tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 har riksdagen nyligen fattat ett beslut som delvis tillgodoser önskemålet i den nämnda motionen (JoU 1980/81:30, rskr 1980/81:337). Staten kommer inom en ram av 1 milj. kr. att lämna bidrag för kondemnering av äldre fiskeskepp. Syftet är att de äldsta och sämsta fiskefartygen skall skrotas. Med hänvisning till den nya stödform som sålunda har beslutats avstyrker utskottet motion 1980/81:593.

En annan mindre enhet inom Svenska Varv, *Götaverken Sölvesborg AB*, berörs i motion 1980/81:2124 (vpk). Motionärerna vill att riksdagen skall uttala att varvet i Sölvesborg skall bevaras och hos regeringen begära de stödåtgärder som krävs för detta. I propositionen (s. 3, 15) lämnas en del uppgifter om Götaverken Sölvesborg. Redan år 1978 inleddes en strukturförändring som syftade till att företaget skulle upphöra att vara nybyggnadsvarv och i stället inrikta sig på annan produktion. Enligt Svenska Varvs strukturplan skulle företagets verksamhet avvecklas om strukturförändringen inte senast år 1981 gjorde verksamheten företagsekonomiskt motiverad. Ett beslut av riksdagen våren 1980 syftade till att förlänga fristen för Götaverken Sölvesborg. Man skulle enligt riksdagens uttalande kunna avvakta med kravet på lönsamhet ytterligare någon tid, dock inte så länge som till år 1983.

Det aktuella läget är att Svenska Varv avser att avveckla varvet i Sölvesborg. I propositionen föreslås mot denna bakgrund statliga insatser för att bidra till sysselsättningsfrämjande åtgärder i Sölvesborgs kommun. I denna del har propositionen behandlats av arbetsmarknadsutskottet (AU 1980/81:17). Näringsutskottet finner inte att det nu föreligger förutsättningar för ett beslut av riksdagen om att varvsrörelsen i Sölvesborg skall bibehållas. Motion 1980/81:2124 (vpk) avstyrks följaktligen i här berörd del.

En tredje av de mindre enheterna inom Svenska Varv är *AB Finnboda Varf*. Dess existens har länge varit i farozonen. I propositionen redovisas nu att regionala intressenter har visat starkt intresse för att en tung verkstadsindustri som Finnboda Varf bibehålls i Stockholmsregionen. En ekonomisk analys har, uppges det, visat att en omedelbar avveckling av varvet blir ca 10 milj. kr. dyrare än en eventuell avveckling som följd av misslyckad omstrukturering. Med hänvisning härtill föreslås i propositionen att av anslaget Medelstillskott till Svenska Varv AB ett belopp av ca 42 milj. kr., som har avsetts för nedskrivning av anläggningar vid Finnboda Varf men inte kan utnyttjas för detta ändamål, i stället skall få användas för förlusttäckning under omstruktureringstiden vid varvet. Utskottet tillstyrker att riksdagen lämnar ett sådant medgivande.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om riksdagens uttalande förra året om vikten av att visst isbrytarunderhåll kan förläggas till *Lunde Varv*. Aktuella problem beträffande isbrytarunderhåll vid Lunde Varv har i april i år tagits upp av Rolf Sellgren (fp) och Nils-Olof Grönhagen (s) i två till industriministern riktade frågor (1980/81:387, 1980/81:389), vilka till följd av den dåvarande regeringens avgång har förblivit obesvarade.

Vissa anslag, m. m.

Flera förslag i propositionen gäller olika finansiella dispositioner med avseende på Svenska Varv eller varvsindustrin i dess helhet.

En väsentligen formell ändring föreslås i fråga om vissa skuldebrev som regeringen har fått bemyndigande att utfärda för Svenska Varv. Genom ändringen minskas det totala skuldebrevsbeloppet från 713 milj. kr. till 663 milj. kr. I stället för skuldebrev gällande nedskrivning av speciella anläggningar inom Svenska Varv skall skuldebrev få utfärdas för nedskrivning av anläggningar vid samtliga varv inom koncernen. Utskottet har ingen erinran mot förslaget och inte heller mot det därmed sammanhängande förslaget om ett anslag av 59 milj. kr. avsett att täcka kostnader för ränta på skuldbeloppet.

Som inledningsvis antytts har staten – genom garantier utfärdade av riksgäldskontoret – åtagit sig att täcka förluster hos Svenska Varv på kundfordringar och fartygsproduktion. Riksdagen har sedan år 1977 årligen anvisat ett förslagsanslag till det formella beloppet av 1 000 kr. för infriande av garantierna. Sedan slutliga förluster nu kunnat konstateras och garantier

sålunda kommit att infrias föreslås för det kommande budgetåret ett mera realistiskt anslagsbelopp av 800 milj. kr. Utskottet tillstyrker även detta förslag.

Enligt beslut av riksdagen år 1978 får statliga kreditgarantier utfärdas för alternativ produktion vid varven. I vissa fall bildar emellertid varvsföretagen särskilda bolag för att genomföra viss alternativ produktion. Även sådana bolag föreslås nu få möjlighet att erhålla garanti. Utskottet har ingen erinran häremot.

Våren 1980 anvisade riksdagen 300 milj. kr. att användas för räntestöd till svenska beställare av fartyg. Syftet var att de svenska varven skulle få möjlighet att erbjuda samma räntor vid fartygsfinansieringen som utländska varv kan erbjuda. Räntestödet avser beställningar som tecknas före utgången av år 1983. Räntenivåerna är f. n. allmänt lägre än motsvarande marknadsräntor. Kostnadsskillnaderna bärs av staten.

Nämnden för fartygskreditgarantier, som administrerar räntestödet, har anmält hos regeringen att det angivna beloppet av 300 milj. kr. inte beräknas räcka. Samtidigt är det svårt att ta reda på hur stort medelsbehovet kan bli. Mot denna bakgrund föreslås i propositionen en omläggning som innebär att regeringen årligen får begära ett särskilt förslagsanslag varmed de löpande kostnaderna för räntestödet kan täckas.

Riksdagen uttalade vid sitt beslut om räntestödet att systemet borde utformas på sådant sätt att kravet på likställighet mellan svenska och utländska beställare skulle bli tillgodosett. Industriministern anför i propositionen att detta krav är uppfyllt. Han påpekar samtidigt att de av riksdagen beslutade principerna för räntestödet leder till ökade utgifter för staten. Med hänsyn härtill har övrigt varvstöd räknats ned med ett belopp av sammanlagt 135 milj. kr.

I de fall där lånevillkoren för svenska beställare vid svenska varv är förmånligare än vad som gäller vid export eller det i övrigt är fördelaktigare för en beställare att beställa vid svenska varv är det enligt industriministern rimligt att sådana fördelar balanseras t. ex. genom en höjning av räntesatsen. Med anledning av vad sålunda anförts i propositionen finns det enligt utskottets mening skäl för riksdagen att i anslutning till sitt uttalande förra året understryka vikten av att jämförelsen baseras på en totalvärdering av de villkor som är förenade med den affär som krediten gäller.

I övrigt lämnar utskottet regeringens förslag beträffande räntestöd till beställare av fartyg utan erinran.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *vissa temporära åtgärder*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1044,
2. beträffande *långsiktigt utvecklingsprogram för varvsindustrin*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2124 yrkande 5,
3. beträffande *ny koncernledning för Svenska Varv AB*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2124 yrkande 8,
4. beträffande *nedläggning av Öresundsväret AB*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:2124 yrkande 1,
 - b) med bifall till proposition 1980/81:131 moment 6 till *Tillskott av medel till Svenska Varv AB för nedläggning av Öresundsväret AB* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 672 000 000 kr.,
5. beträffande *fortsatt verksamhet vid Öresundsvärets anläggningar*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1980/81:1489 yrkande 1 och motion 1980/81:2124 yrkande 2,
 - b) motion 1980/81:2120.,
6. beträffande *resurser för Landskrona Finans AB*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2121 yrkande 6,
7. beträffande *marina beställningar vid Karlskronaväret AB*
att riksdagen
 - a) på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under anslaget Marinförband: Materielanskaffning under fjärde huvudtiteln bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av ytterligare 100 000 000 kr.,
 - b) avslår motion 1980/81:2119 yrkande 2,
8. beträffande *sysselsättningskapande åtgärder vid Karlskronaväret AB*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1980/81:2121 yrkande 1,
 - b) med bifall till proposition 1980/81:131 moment 5 till *Tillskott av medel till Karlskronaväret AB för sysselsättningsfrämjande åtgärder* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,
9. beträffande *stödåtgärder för byggande av fiskefartyg av plast*
att riksdagen avslår motion 1980/81:593,

10. beträffande *Götaverken Sölvesborg AB*
att riksdagen avslår motion 1980/81:2124 yrkande 4,
11. beträffande *AB Finnboda Varf*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:131 moment 3 godkänner vad som i propositionen anförs om användningen av det i statsbudgeten för budgetåret 1980/81 uppförda reservationsanslaget Medelstillskott till Svenska Varv AB,
12. beträffande *skuldebrev till Svenska Varv AB*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:131 momenten 2 och 7
 - a) godkänner att regeringen får utfärda skuldebrev till Svenska Varv AB för sammanlagt 663 000 000 kr. enligt de riktlinjer som anges i propositionen,
 - b) till *Kostnader för skuldebrev till Svenska Varv AB* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 59 000 000 kr.,
13. beträffande *garantier till Svenska Varv AB avseende förlusttäckning*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:131 moment 8 till *Täckande av förluster på grund av garantier till den statliga varvskoncernen* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln – i stället för i proposition 1980/81:100 (bil. 17 s. 358) föreslaget belopp – anvisar ett förslagsanslag av 800 000 000 kr.,
14. beträffande *kreditgaranti för finansiering av alternativ produktion*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:131 moment 1 godkänner de ändrade riktlinjer för lämnande av garantier till svensk varvsindustri för finansiering av alternativ produktion som anges i propositionen,
15. beträffande *räntestöd till beställare av fartyg*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:131 moment 9 till *Räntestöd till varvsindustrin* för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 kr. och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 21 maj 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Margaretha af Ugglas (m), Birgitta Hambræus (c), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s) (mom. 1–6), Hadar Cars (fp), Wivi-Anne Radesjö (s), Birgitta Johansson (s), Per Westerberg (m) och Karl-Erik Häll (s) (mom. 7–15).

Reservationer

av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson (nr 1, 2), Wivi-Anne Radesjö, Birgitta Johansson och Karl-Erik Häll (nr 3, 4) (alla s)

1. Långsiktigt utvecklingsprogram för varvsindustrin (mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 5 med "Av den" och slutar på s. 6 med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till detta yrkande. Den nödvändiga strukturomvandlingen inom varvsindustrin kan, som framhålls i motion 1980/81:2121, inte genomföras utan stöd från samhällets sida. Varvsfrågornas behandling i riksdagen under senare år ger, även om viktiga meningsmotsättningar har förekommit, belägg för att denna uppfattning är allmänt omfattad. Om stödet skall vara effektivt får det emellertid inte lämnas planlöst. På denna punkt ger regeringens agerande anledning till stark kritik. Som motionärerna betonar präglas den statliga varvspolitiken under den nuvarande parlamentariska majoriteten av passivitet och uppgivenhet. Regeringen har inte utformat något konkret åtgärdsprogram som kan hjälpa varvsnäringen ut ur krisen. Den har försummat att aktivt utöva sitt ägaransvar gentemot Svenska Varv. Dess handläggning av frågan om finansiell rekonstruktion av Kalmar Varv AB vittnar påtagligt om bristande förmåga att genomföra en konstruktiv och konsekvent varvspolitik. Att en samlad utvecklingsplan görs upp för varvsnäringen är mot denna bakgrund ett oeftergivligt krav. En central uppgift vid arbetet på en sådan plan blir att genomföra en långsiktig finansieringsanalys för Svenska Varv. Utskottet föreslår att riksdagen uttalar sig för en sådan planering från riksdagens sida som utskottet här har talat om. Det berörda yrkandet i motion 1980/81:2124 blir om så sker tillgodosett i det väsentliga.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande långsiktigt utvecklingsprogram för varvsindustrin att riksdagen

a) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört

om en utvecklingsplan och finansieringsanalys för Svenska Varv AB.

b) avslår motion 1980/81:2124 yrkande 5 i den mån motionen inte i denna del tillgodoses enligt utskottets hemställan under a.

2. Nedläggning av Öresundsvävet AB (mom. 4)

Reservanterna anser att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet anslöt" och slutar med "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan i allt instämma i den kritik som framförs i motion 1980/81:2121 (s). De socialdemokratiska ledamöterna i konstitutionsutskottet har på ett klargörande sätt dokumenterat vilka allvarliga brister som kännetecknar regeringens handläggning av frågan om Öresundsvävet efter 1980 års riksdagsbeslut. I dagens läge befinner sig riksdagen i en tvångssituation. Den avveckling av vävet som Svenska Varvs ledning med regeringens goda minne har satt i gång har gått så långt att det inte längre är möjligt att framgångsrikt genomföra riksdagsbeslutet. Utskottet ser sig följaktligen nödsakat att dels avstyrka det yrkande i motion 1980/81:2124 (vpk) som går ut på att vävströrelsen i Landskrona skall bevaras, dels tillstyrka regeringens förslag att Svenska Varv skall få ett ägartillskott för att kunna finansiera nödvändiga nedläggningskostnader. Med givna förutsättningar godtar utskottet regeringens medelsberäkning. Ägartillskottet bör alltså bestämmas till 672 milj. kr. Om det visar sig att nedläggningskostnaderna kan begränsas, så att inte hela det angivna beloppet behöver utnyttjas, skall överskottet få användas för sysselsättningsskapande åtgärder i Landskrona.

3. Marina beställningar vid Karlskronavävet AB (mom. 7)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "När det" och slutar med "sådana verkningar" bort ha följande lydelse:

När det gäller beloppet för detta beställningsbemyndigande ansluter sig näringsutskottet till det förslag som har lagts fram av socialdemokraterna i försvarsutskottet. Eftersom det bedöms finnas förutsättningar att genom omdisposition av tidigare givna bemyndiganden skapa ett beställningsutrymme av ca 50 milj. kr. är ett kompletterande beställningsbemyndigande om 50 milj. kr. tillräckligt för att möjliggöra den beställningsvolym som försvarsutskottet i sin helhet synes betrakta som önskvärd.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *marina beställningar vid Karlskronavarvet AB* att riksdagen

- a) på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under anslaget Marinförband: Materielanskaffning under fjärde huvudtiteln bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av ytterligare 50 000 000 kr.,
- b) (= alternativ 1).

4. Sysselsättningsskapande åtgärder vid Karlskronavarvet AB (mom. 8)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Yrkandet i" och slutar med "skall utebli" bort ha följande lydelse:

Såsom anförs i motion 1980/81:2121 (s) är det angeläget att Karlskronavarvet får möjlighet att t. v. bibehålla den kapacitet som Svenska Varv i sin strukturplan har räknat med. En ytterligare sänkt sysselsättning är liktydig med en minskning av varvets förutsättningar att upprätthålla hög kompetens och framdeles hävda sig på marknaden. Ett sådant beställningsbemyndigande som har föreslagits i det föregående medför ökade möjligheter att motionärernas intentioner kan förverkligas.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *sysselsättningsskapande åtgärder vid Karlskronavarvet AB* att riksdagen
- a) med bifall till motion 1980/81:2121 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
- b) (= alternativ 1).

Försvarsutskottets yttrande**1980/81:7 y**

över proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor m. m. jämte motionerna 1980/81:2119 och 2121, såvitt rör Karlskronavarvet AB

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslöt den 12 maj 1981 att bereda försvarsutskottet tillfälle att avge yttrande över de delar av proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor m. m. jämte motioner som rör Karlskronavarvet AB.

Utskottet

Karlskronavarvet har en bekymmersam beläggningssituation och vidtar åtgärder för att anpassa sig nedåt till en tillverkningsvolym som motsvarar 0,75 miljoner produktionstimmar per år. Enligt proposition 1980/81:131 överväger regeringen olika åtgärder för att förbättra möjligheterna för varvet att uppnå denna tillverkningsvolym. För finansiering av sådana åtgärder föreslår regeringen att 100 milj. kr. skall anvisas på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81.

I motion 1980/81:2119 (fp, m, c) hävdas att all nytillverkning och alla reparationer för marinens behov bör ske vid Karlskronavarvet.

Motion 1980/81:2121 (s) gäller bl. a. utvecklingen vid Karlskronavarvet. Enligt motionärerna bör varvet ges ytterligare tid för sin marknadsbearbetning och omorientering.

Försvarsutskottet underströk för ett år sedan i ett yttrande till näringsutskottet (FöU 1979/80:4 y) att Karlskronavarvet har stor betydelse för den svenska marinen, inte minst vid mobilisering och i krig. Varvets beställningar från marinen var vid den tiden inte tillräckliga för att upprätthålla sysselsättningen och behålla varvets kompetens som marint nybyggnads- och underhållsvarv. Försvarsutskottet lämnade vissa synpunkter och förslag som näringsutskottet och riksdagen anslöt sig till (NU 1979/80:69, rskr 1979/80:405). På näringsutskottets förslag uttalade riksdagen bl. a. att regeringen har ett särskilt ansvar för sysselsättningen vid Karlskronavarvet.

Som framgår av propositionen och de båda motionerna har Karlskronavarvet nu ett beställningsläge som är mycket bekymmersamt. Detta gäller framför allt arbeten för plåtfartyg. Särskilt påtagligt är att företaget, trots beräknad minskning av tillverkningskapaciteten, har stor ledig kapacitet mellan leveransen av minfartyget Carlskrona och förväntade arbeten på ubåtar typ A 17.

Enligt vad försvarsutskottet har inhämtat ger det i propositionen föreslagna medelstillskottet för Karlskronavarvet inte tillräcklig handlings-

frihet för regeringen att besluta om stödbeställningar för marinens räkning. Inom försvarsmakten tas nu med hög prioritet fram underlag för beställning av några fartygsenheter som motsvarar angelägna behov och relativt snart ger Karlskronavarvet sådan sysselsättning att inte ytterligare varsel om uppsägning måste lämnas till personal vid varvet. Arbetena med sådana fartyg, inom en kostnadsram av 450 milj. kr., skulle ge betydande sysselsättning vid varvets plåtverkstad under åren 1982–1986.

Utskottet har tagit del av föreliggande beslutsunderlag och inhämtat synpunkter från regeringskansliet. Det står klart att effektiva åtgärder för att stödja Karlskronavarvet bör innefatta beställningar för försvarsmaktens räkning. Medel för vissa beställningar beräknas stå till förfogande inom utgiftsramen för det militära försvaret. Medelstillgången behöver dock klarläggas ytterligare. I avvaktan bl. a. härpå har överbefälhavaren ännu inte tagit ställning i ärendet. Tillgängliga försvarsmedel kommer av budgettekniska skäl inte att kunna utnyttjas för fartygsbeställningar utan ytterligare beställningsbemyndiganden.

Utskottet tillstyrker regeringsförslaget om medel för sysselsättningsfrämjande åtgärder vid Karlskronavarvet. I enlighet med den beslutade inriktningen för varvet bör sådana åtgärder till huvuddelen avse marina objekt. För att ge regeringen handlingsfrihet att efter sin prövning medge beställningar vid varvet för försvarsmaktens behov bör riksdagen ge regeringen ett beställningsbemyndigande av samma storlek som varvsstödet, dvs. om 100 milj. kr. Bemyndigandet bör lämnas på tilläggsbudget under anslaget Marinförband: Materielanskaffning. Regeringen får därmed möjlighet att under sommaren 1981 medge inledande beställningar vid varvet om sammanlagt 200 milj. kr. Om riksdagen ger regeringen denna möjlighet ligger detta i linje med önskemålen i de båda motionerna.

Utskottet kan däremot inte tillstyrka att riksdagen beslutar i enlighet med yrkande 2 i motion 1980/81:2119.

Stockholm den 14 maj 1981

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Gudrun Sundström (s), Hans Lindblad (fp), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Eivor Nilson (c) och Ralf Lindström (s).

Avvikande mening

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Karl-Erik Svartberg, Holger Bergman och Ralf Lindström (alla s) anser att den del av utskottets anförande som på s. [21] börjar "Utskottet har tagit del" och slutar "de båda motionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det anmärkningsvärt att regeringen vid beredning av varvspropositionen vad avser Karlskronavarvet inte närmare övervägt förutsättningarna för tidigareläggning av marina beställningar och andra åtgärder som vore ägnade att underlätta den omställning som varvet genomgår och som drabbar sysselsättningen.

Utskottet tillstyrker regeringsförslaget om medel för sysselsättningsfrämjande åtgärder vid Karlskronavarvet. I enlighet med den beslutade inriktningen för varvet bör sådana åtgärder till huvuddelen avse marina objekt. För att ge regeringen ökade möjligheter att efter prövning medge beställningar vid varvet för försvarsmaktens behov bör riksdagen ge regeringen ett beställningsmyndigande om 50 milj. kr. Genom omdisponering av tidigare givna bemyndiganden bör enligt utskottets mening ytterligare uppskattningsvis 50 milj. kr. kunna användas för här avsedda beställningar. Därmed skulle för ifrågavarande ändamål uppnås ett bemyndigandebelopp av samma storlek som varvsstödet, dvs. 100 milj. kr. Det nya bemyndigandet bör lämnas på tilläggsbudget under anslaget Marinförband: Materielanskaffning. Regeringen får därmed möjlighet att under sommaren 1981 medge inledande beställningar vid varvet om sammanlagt 200 milj. kr. Om riksdagen ger regeringen denna möjlighet ligger detta i linje med önskemålen i de båda motionerna.